

Förslag från Mobilisering mot narkotika

Apoteken ska anmäla läkare som överförskriver narkotiska läkemedel

Inför nationella läkemedelsjournaler, som den behandlande läkaren har tillträde till utan patientens samtycke. Det kommer Mobilisering mot narkotika att föreslå regeringen. Dessutom bör apoteken bli skyldiga att anmäla läkare som misstänks för att medvetet överförskriva narkotikaklassade läkemedel.

II Efter en hearing i mars 2004 om överförskrivning av narkotikaklassade läkemedel beslutade Mobilisering mot narkotika att tillsätta en arbetsgrupp för att kartlägga om det överhuvudtaget finns någon överförskrivning av dessa läkemedel. Om så var fallet skulle gruppen även föreslå åtgärder för att minska den.

Nu finns den preliminära rapporten klar, och slutrapporten överlämnas till regeringen den 16 juni.

Med hjälp av bland annat Nepi (Nätverk för läkemedelsepidemiologi) har arbetsgruppen fått fram att det varje dag hämtas ut omkring 700 000 dygnsdoser av narkotikaklassade preparat på apoteken. Främst rör det sig om bensodiazepiner.

– Det är naturligtvis mycket svårt att säga om den siffran innebär en överförskrivning. Men enligt våra bedömningar handlar det i alla fall om en mycket hög förskrivning, och att det förekommer en överförskrivning vet vi säkert, säger Jörgen Svidén, utredningssekreterare i Mobilisering mot narkotika på Socialdepartementet.

– Dessutom är förskrivningen irrationell på så vis att förskrivningsmönstret skiljer sig mycket åt geografiskt. I exempelvis Västra Götalandsregionen är förskrivningen betydligt högre än i östra Sverige.

Utan patients medgivande

Bland de förslag som Mobilisering mot narkotika kommer att föreslå regeringen är det om en nationell elektronisk läkemedelsjournal förmodligen det mest genomgripande.

Frågan har diskuterats tidigare, men en sådan journal har ansetts som allt för integritetskänslig.

Även Läkarförbundet har tidigare försökt få gehör för förslaget om nationella läkemedelsjournaler.

Förbundets ordförande Eva Nilsson Bågenholm har ingått i den arbetsgrupp

som på uppdrag av Mobilisering mot narkotika tagit fram det nya förslaget.

– När vi tidigare diskuterat möjligheten till nationella läkemedelsjournaler har det främst handlat om förskrivning av läkemedel till äldre människor. När vi nu kan visa att det handlar om ytterligare problem som skulle kunna lösas genom dessa journaler tror jag vi har större möjligheter att få gehör för förslaget, säger Eva Nilsson Bågenholm.

Dessutom vill Mobilisering mot narkotika att den behandlande läkaren ska ha tillgång till journalen även utan patientens uttryckliga samtycke. Jörgen Svidén:

– Hur en sådan nationell journal i detalj ska fungera vet vi inte, men vi tror att dagens system är tillräckligt säkra för att skydda den enskildes integritet. Det ska inte heller behövas samtycke, eftersom alla patienter inte vill ge sitt samtycke, samtidigt som det är viktigt att den behandlande läkaren har en helhetsbild över den behandling som patienten får. Integritetskraven är, som vi ser det, inte tillräckligt tunga i förhållande till det, säger Jörgen Svidén.

Eva Nilsson Bågenholm ser inte integritetsfrågan som ett stort problem.

– Gör man läkemedelsjournalen elektronisk tror jag att integritetsskyddet kan bli bättre än om den är i pappersform. Och det skulle inte fungera med ett krav på tillstånd från patienten, eftersom det finns en grupp av patienter som går runt till olika läkare enbart i syfte att komma över så många preparat som möjligt. De skulle aldrig ge sitt tillstånd, säger Eva Nilsson Bågenholm.

Det handlar om en liten grupp läkare

Ett ytterligare förslag är att införa anmälningsskyldighet till Socialstyrelsen för apotekspersonal om personalen misstänks att en läkare överförskriver narkotikaklassade läkemedel. Det förslaget överensstämmer med det förslag som även Socialstyrelsen presenterade hösten 2004, i den s k INTILL-rapporten.

– Inte heller i det här förslaget går vi in i detalj på hur det ska gå till. Det handlar om en ganska liten grupp läkare; utifrån en utredning i Malmö uppskattas det att det i hela landet kanske handlar om ett 100-tal läkare som medvetet skriver ut för mycket narkotikaklassade läkemedel. Men även om det rör sig om få

förskrivare kan de åstadkomma stor skada, säger Jörgen Svidén.

– Den största gruppen som skriver ut för mycket är omedveten om problemets storlek, och utbildningen i dessa frågor skulle behöva förbättrats både under läkarnas grundutbildning och under vidareutbildningen.

Eva Nilsson Bågenholm har i arbetet med förslagen haft kontakt med bland andra Sveriges farmaceutförbund och då mött blandade känslor till förslaget om anmälningsskyldighet.

– Den enskilde apotekaren ska inte behöva känna sig utlämnad till att agera angivare. Jag vill i stället att det ska vara en bestämd person på varje apotek som är ansvarig för att tidigt göra en anmälan om någon anställd misstänker enskilda läkare för att medvetet överförskriva narkotikaklassade preparat. Det är oerhört viktigt att Socialstyrelsen får möjlighet att agera redan då det uppkommer en sådan misstanke, säger Eva Nilsson Bågenholm.

Arbetsgruppens förslag innefattar utöver ovanstående exempel ytterligare ett antal punkter, och det är osäkert om alla kommer att ingå i det slutliga förslaget som Mobilisering mot narkotika ska överlämna till regeringen i juni.

Ett av förslagen är att förpackningsstorlekarna för narkotikaklassade preparat minskar, så att den förpackningsstorlek patienten hämtar ut på apoteket bättre motsvarar läkarens ordination. Dessutom föreslår arbetsgruppen att två läkemedel, det ångestdämpande flunitrazepam och det smärtstillande dextropropoxifen, helt försvinner från marknaden. Arbetsgruppen föreslår också att det tas fram riktlinjer för användning av narkotikaklassade läkemedel.

Peter Örn

peter.orn@lakartidningen.se